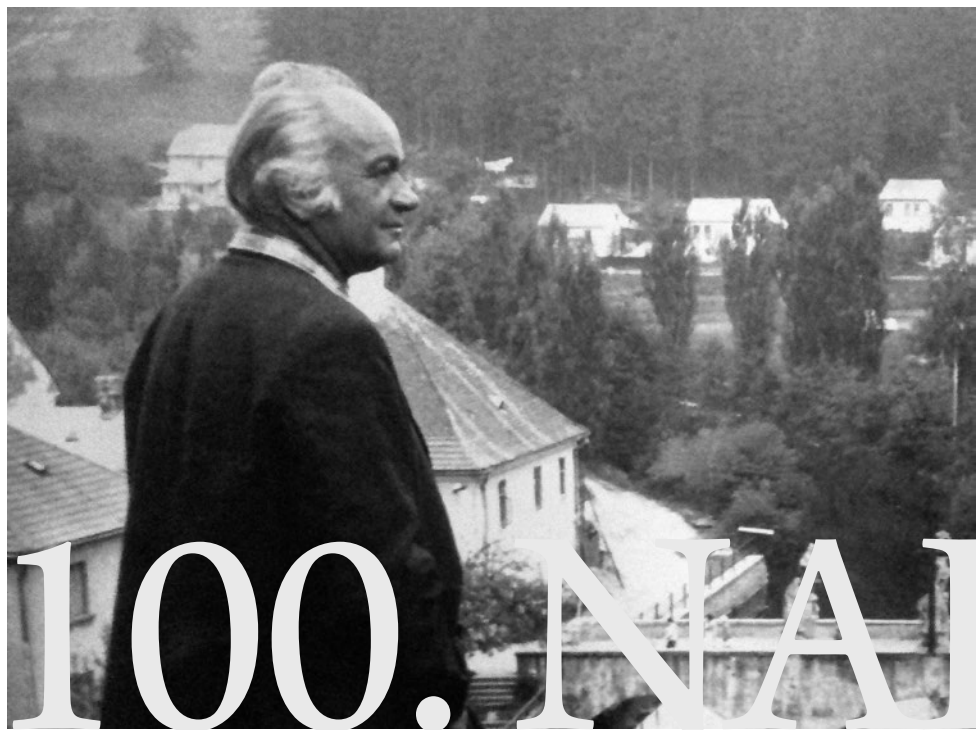

**ALOIS
TOUFAR**

Alois Toufar nad Brtnicí

VÝROČÍ ROZENIN AUTORA

Alois Toufar

Katalog výstavy uspořádané
k výročí nedožitých 100. narozenin autora

Zátiší | olej na plátně, 57x32cm | 1953

Toufarova

O duchovní povaze pozdního díla

Letos by se pedagog, teoretik a umělec Alois Toufar (28. 4. 1919 - 17.11.1978) dožil sta let. Jak už je známo, jeho „brtnické děti“ se staly věhlasným pojmem, a to nejen u nás. Toufar preferoval v dětském výtvarném projevu především svobodnou tvořivou imaginaci a fantazii, a tomu zůstal věrný i ve své vlastní umělecké tvorbě, především v té z posledního období života, která je nevelká rozsahem, ale zato silná a výjimečná. Tato výstava chce upozornit právě na Toufarovo pozdní období jeho tvorby, o kterém jsem přesvědčený, že je zařaditelné do kontextu vývoje českého poválečného umění.

Alois Toufar je výraznou osobností české kultury, a nesl v sobě něco, co dnes umění znatelně chybí, totiž ztotožnění tvorby umělce se životem, v němž jedno vyrůstá z druhého v hlubokém vztahu vnitřního prožívání světa. Má-li být umění nejen výpovědí o světě, v kterém žijeme, ale i něčím, co tento svět přesahuje pro druhé v nějaké míře nadčasovosti, pak Toufar je či byl právě tento tvůrčí typ. U něho ještě nalezneme to, co lze nazvat pokorou služby, a nebylo to jen tím, že pocházel ze šesti dětí a z chudé rodiny, ale i sebekázní, kterou si vypěstoval jako pedagog v kontaktu s dětmi. Byl proto v dobrém slova smyslu dělník svého řemesla,

a prokázal to nejen jako technicky zdatný kreslíř a malíř, ovládající různé způsoby výtvarného vyjadřování, ať to byla perokresba, malba, či grafika, ale i jako tvůrce imaginativních kompozic, v nichž uplatňoval onu fantazijní formu uměleckého myšlení, kterou tak rád obdivoval právě u dětí.

Toufar tvořil v ústraní hlavních uměleckých center, nicméně přesto dokázal ve svém komorním díle syntetizovat podněty moderního umění, které ovlivňovaly ve své době jeho vývoj. Tvořil mimo hlavní proud, a přesto postihnul ducha doby. Začínal jako malíř realistických krajin z místa svého bydliště, ale později ho zaujala nová výtvarná problematika jeho generace. Přes stále vyhraněnější stylizaci vnější vizuální předlohy došel postupně k volné niterné tvorbě, v níž uplatňoval pouze vlastní představivost.

Jeho cesta ke svébytné imaginativní abstrakci je obdivuhodná, v ní byl jako umělec nejvýraznější, a v ní spočívá jeho přínos českému výtvarnému umění. Průřez jeho životní tvorbou je didaktickou ukázkou schopnosti tvůrce učit se abstrahovat podstatu z reálné objektivní předlohy, a přes různé tvůrčí způsoby a v inspiraci moderním uměním ji přetavit v ryze osobní výpověď

Bez názvu | lavirovaná kresba, tuš | 60. léta

duchovního charakteru. V Toufarově tvorbě nalezneme jak ozvěny kubismu, tak i fantaskního a surrealistického umění, a to jeho předchůdce Maxe Ernsta. Další prokazatelný vliv na jeho pozdní tvorbu měl i Otakar Zemina, s nímž se Toufar přátelil a s nímž ho spojuje radikální přerod tvorby od stylizovaného realismu k abstrakci. Ta ale u Toufara až na výjimky vždy nesla i formy odkazující k reálné předloze. Imaginativní byl ve vytváření osobní symboliky, ale také ve způsobu, jakým komponoval obraz, ve schopnosti asociativní výtvarné hry s tvarem, linkou a strukturou, přičemž prvek tzv. šťastné náhody nebyl nikdy v jeho tvorbě esteticky samoúčelný, vždy byl součástí celkového uměleckého výrazu.

Inspiraci čerpal Toufar z bohaté imaginace, ale také z osobní zkušenosti, a to nejen v obecném smyslu zkušenosti životní. Nezapomeňme, že prošel koncentráky, a chmurnost i pocity ohrožení se silně promítly do pozdních prací. V této tvorbě lze ale objevit i jeden konkrétní a podstatný inspirativní vliv, kterým bylo duchovní prostředí, v němž vyrůstal, a které – a to je důležité - přijal. Tento vliv pak v jeho tvorbě vyvažoval existenciální skepsi výrazným prvkem naděje, takže Toufarova tvorba až na malé výjimky nikdy nesklouzla k pesimistické dekadenci. Alois Toufar sice nebyl praktikující katolík, nicméně sdílel duchovní hodnoty dané křesťanskou vírou. V Brtnici bydlel u kostela Sv. Jakuba, ve kterém byl pokřtěný, který navštěvoval a denně ho mohl z okna svého domu vnímat. Pozorné oko si všimne obdivuhodné

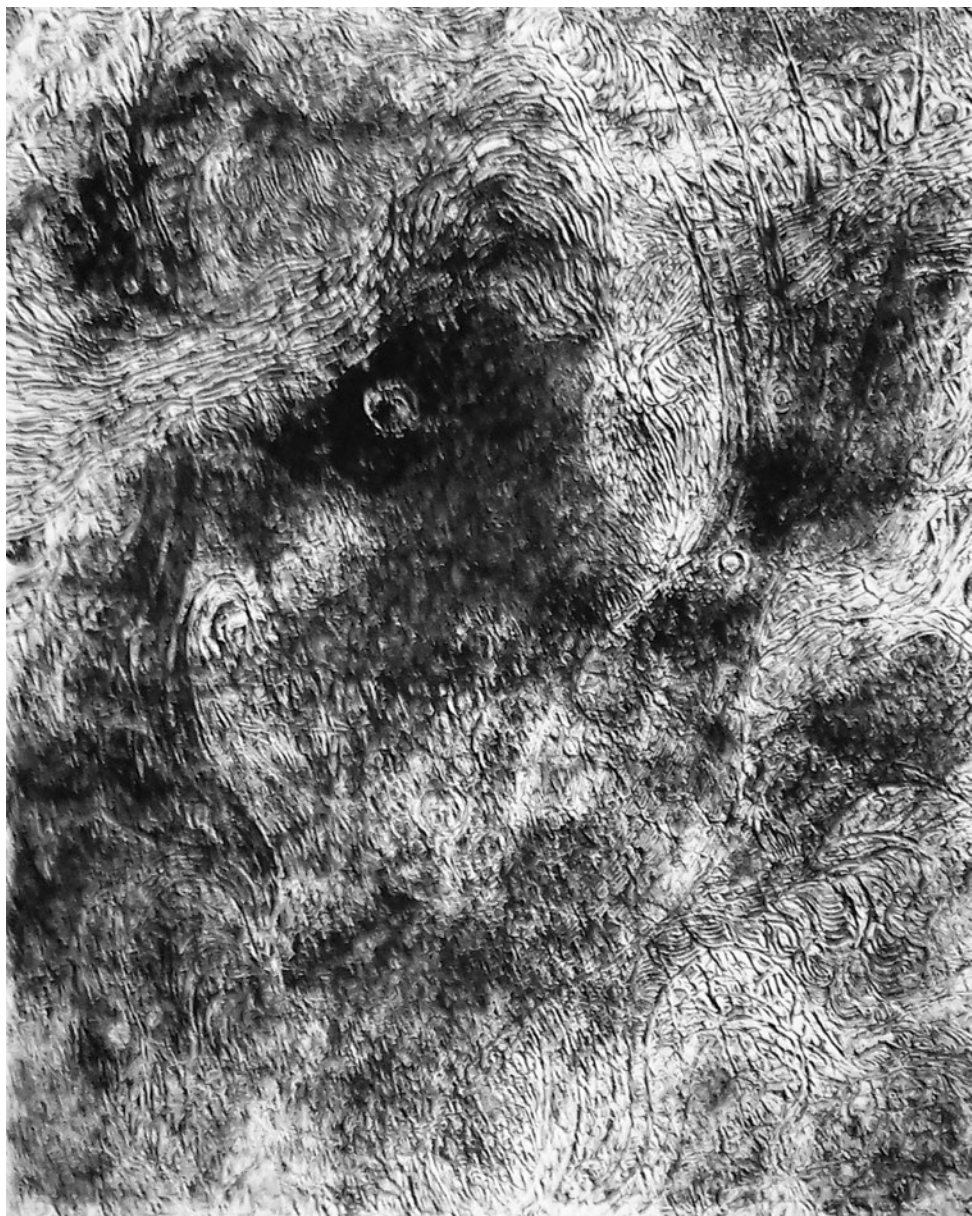
souvislosti, když se podívá na některé grafické listy, a bedlivě bude prohlížet interiér kostela. Pak spatří, jak formotvorná obraznost detailů abstraktních kreseb a tisků konvenuje s barkní výzdobou chrámu, jak se prostředí, prostoupené liturgickou majestátností a svátostí duchovně i formálně promítá do imaginace autora, a přetavuje ji ve svébytné dílo. V tomto aspektu a ohledu je volná tvorba Aloise Toufara původní, autentická a objevná. Jsem přesvědčený, že to byl latentní katolicismus, který vtiskl povahu jeho zralé tvorbě.

České poválečné umění má řadu osobností, které ve své tvorbě přijímaly vliv světového moderního umění a obohatily ho autentičností a původností svého díla. Mezi takové umělce, dnes již bohužel téměř zapomenuté a nedocenené, patří Alois Toufar, ve své době známý více jako výjimečný pedagog než umělec. A přesto dílo, které po sobě zanechal, je hodno mimořádné pozornosti nejen pro svoji obsahovou naléhavost, svědčí totiž o tom, že imaginativnost vedle poetismu byla jedním z typických charakteristických rysů českého výtvarného umění. Vedeme v globalizovaném světě akademické diskuse nad tím, čím je typické české umění, co je v něm původní a skutečně české, vzhlížíme k usazeným a kunsthistoricky již zařazeným velikánům, a často opomíjíme dosud nezhodnocené tvůrce, kteří se ve svém nenápadném životě kdesi mimo centra k této otázce vlastní tvorbou již vyjádřili.

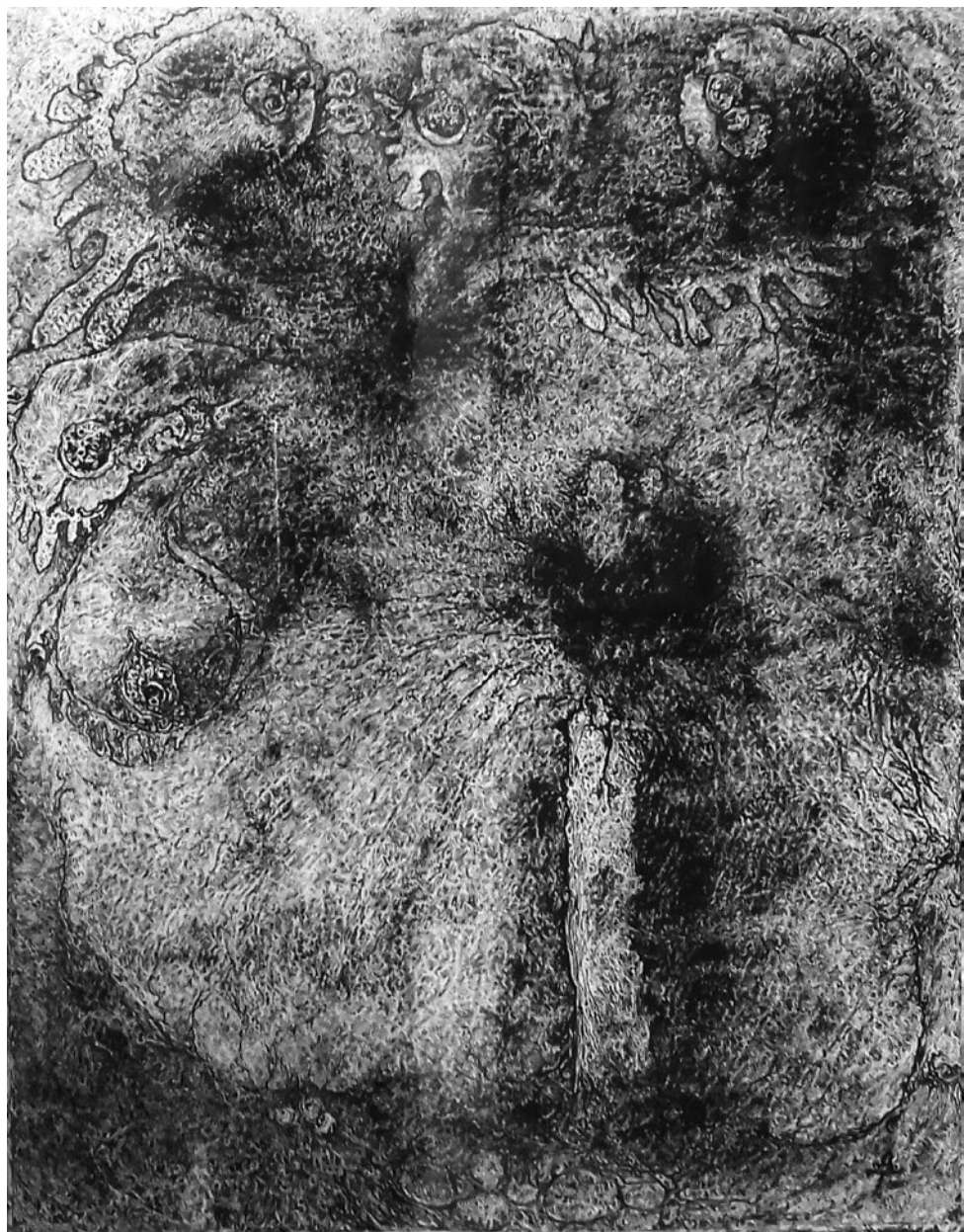
Jan Paul

Bez názvu | lavirovaná kresba, tuš, 21x33 cm | 1965

Bez názvu | tisk z folie | 60. léta

Bez názvu | tisk z folie | 60. léta

Bez názvu | tisk z folie | 60. léta

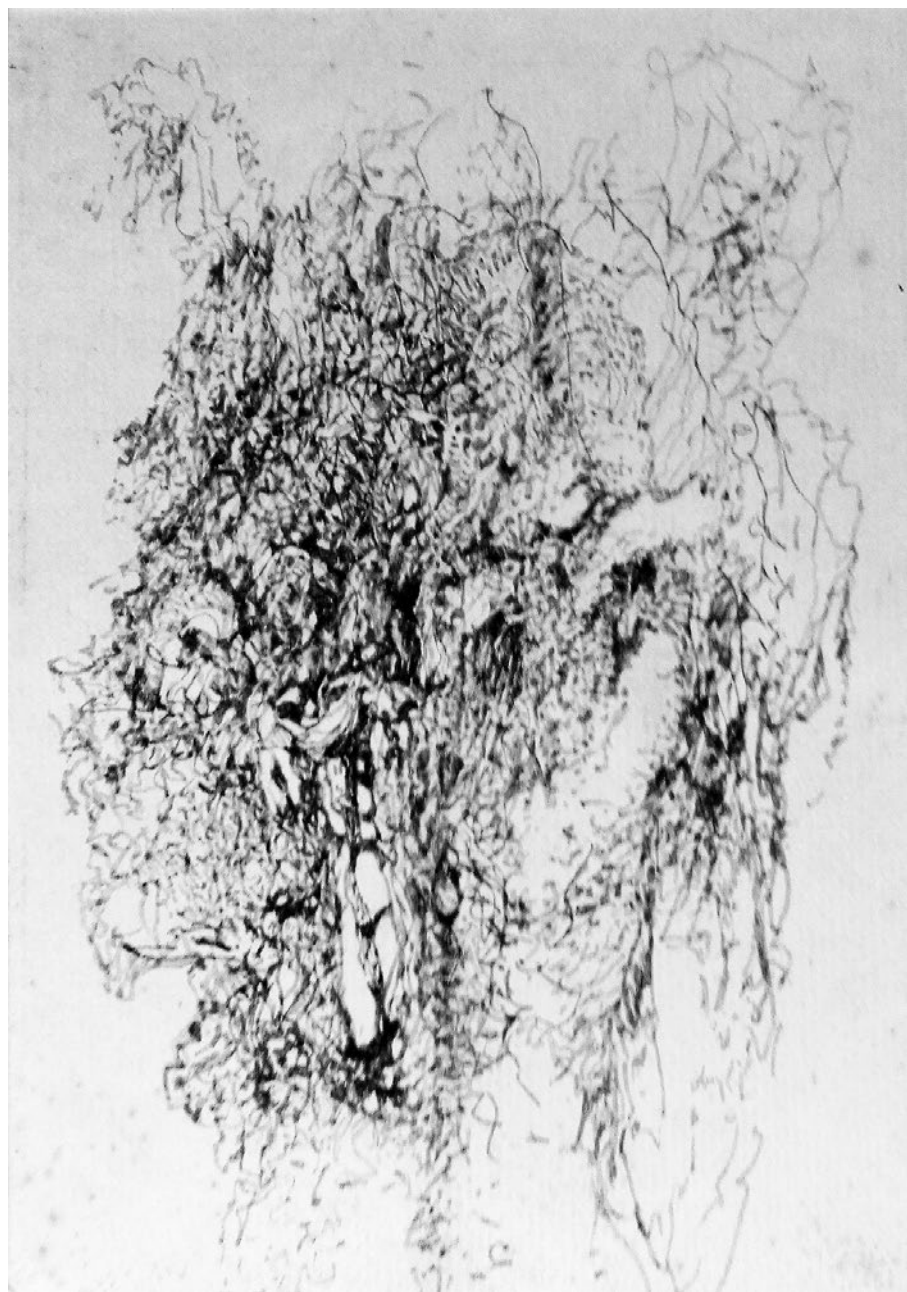
Bez názvu | lavirovaná kresba, tuš, 23x29 cm | 1965

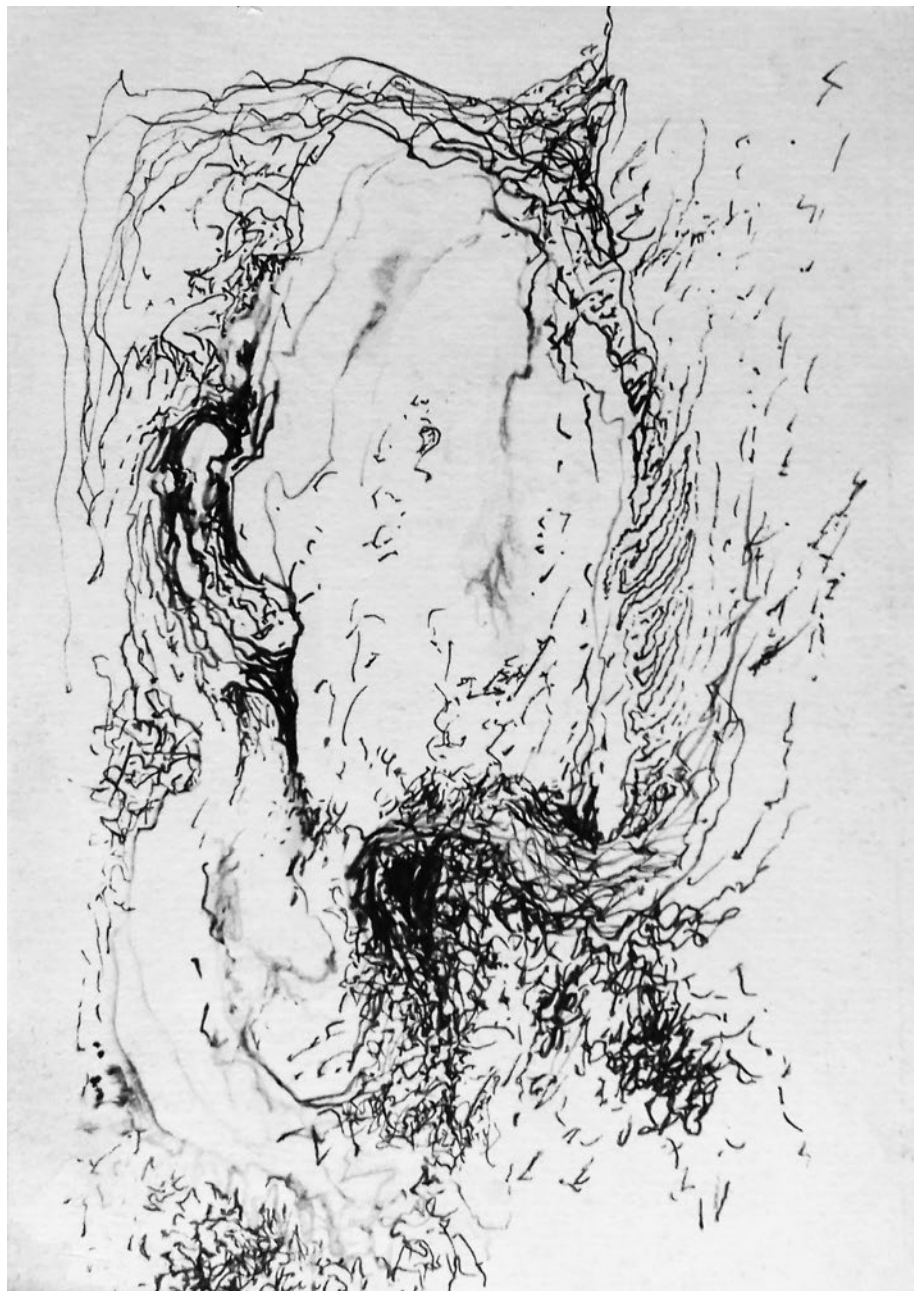
Bez názvu | barevná tuš, 26x12 cm | 1965

Předtucha | kresba, tuš | 1968

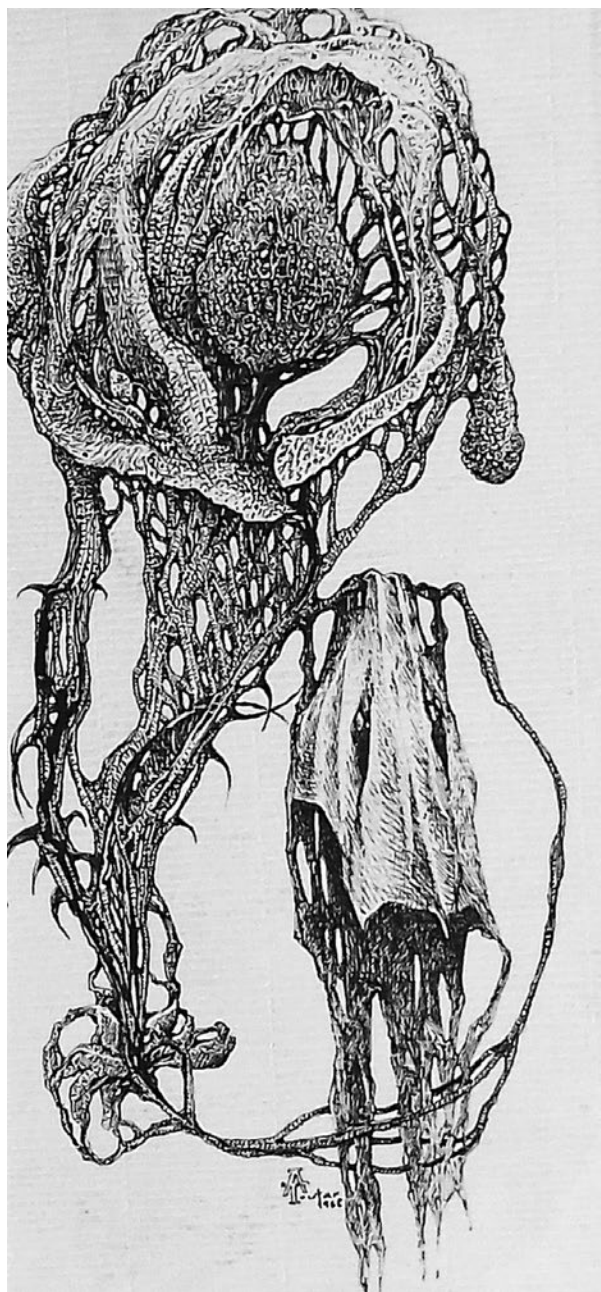
autobusaz1 | 15x21 cm | 1965

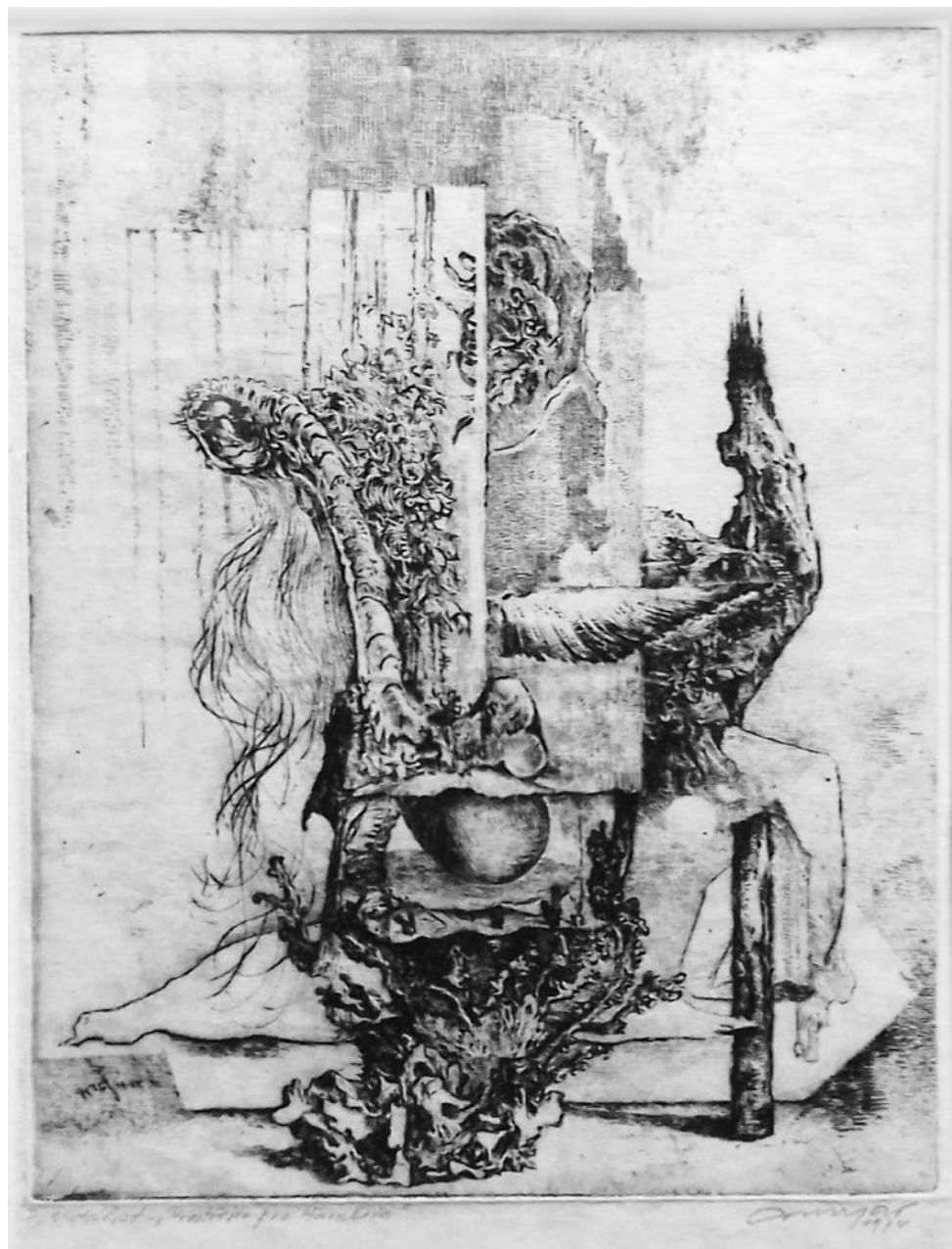
autobusaz2 | 15x21 cm | 1965

autobusaz3 | 15x21 cm | 1965

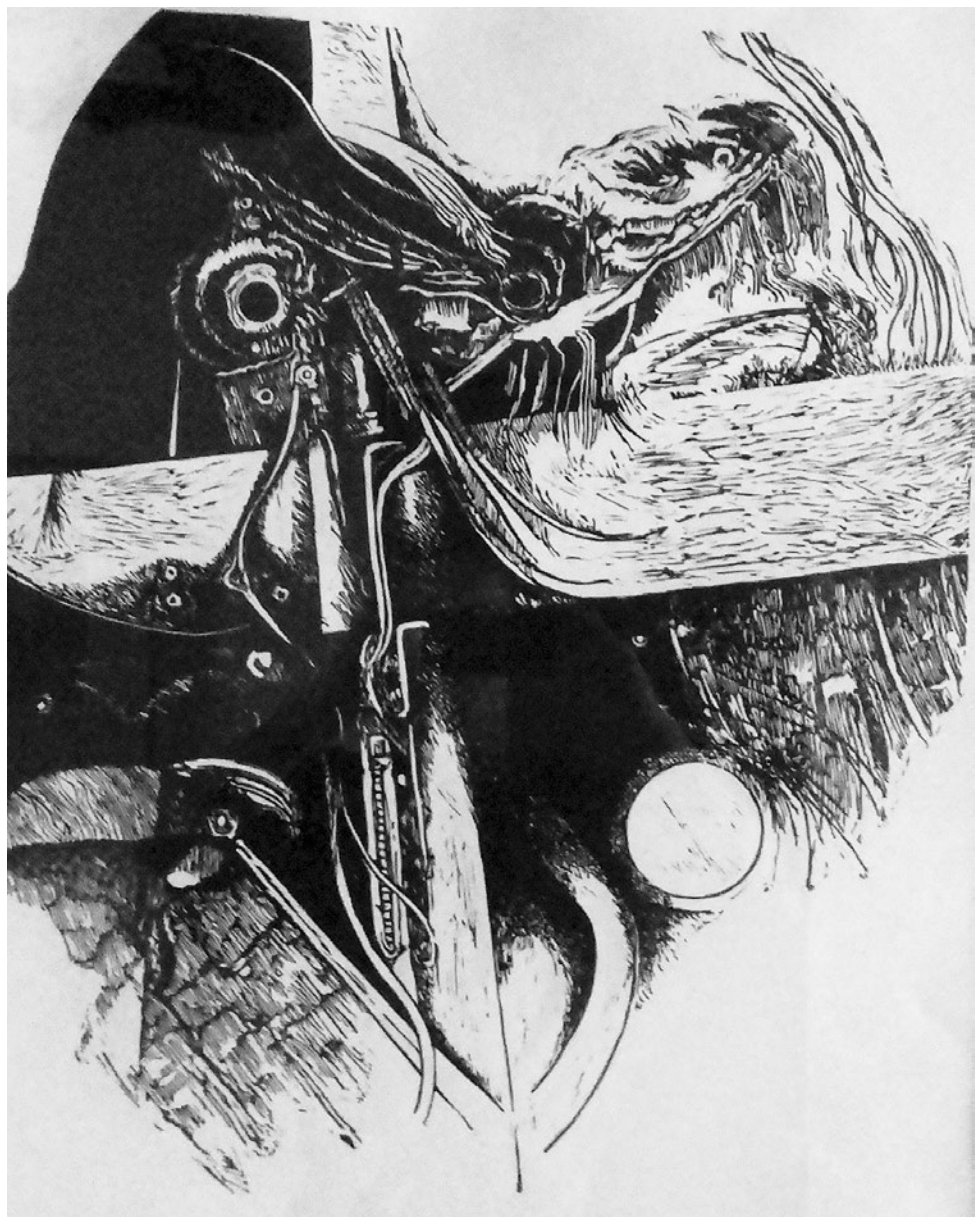
Bez názvu | litografie | 1970

Událost | 1974

Hlava | kombinovaná technika | 1976

Problémy lásky | linoryt, 51x64 cm | 1975

Černý a bílý | linoryt | 70. léta

Alois Toufar

Katalog výstavy uspořádané k výročí
nedožitých 100. narozenin autora

Výstavní sál informačního centra Brtnice

Katalog vydal Městský úřad Brtnice

Text katalogu: Jan Paul, akad. mal.

Fotografie: archiv autora

Grafická úprava:

Tisk:

Počet výtisků: 300

V Brtnici 2019